ברית המועצות

למען האיש האיום

„מהו הסרט הטוב ביותר בכל הזמנים?" נשאלו 117 מבקרי־קולנוע בימי תערוכת בריסל, בשנה שעברה. בדיוק 100 מהם ענו: „הסרט הסיירת־המשוריינת פוטיומקין"*

הצבעה משכנעת זו הזכירה לתועמלנים הסובייטיים שיש בידיהם רכוש גדול, שלא נוצל מפאת חומרות תקופת־סטאלין. הם מיהרו לשלוח לאירופה המערבית העתקים חדשים של פוטיומקין, סרט בן שעה אחת, ללא עלילה ושיח, שהופק לפני 34 שנה. יחד עמו שיחררו בפעם הראשונה סרט שלא הוצג מעולם — החלק השני של איוואן האיום, שנגנז מטעמים אידיאולוגיים.

בשר רקוב. גיבורם של שני הסרטים הוא סרגיי אייזנשטיין — בנו (יליד 1898) של אדריכל מריגה, שהתגייס בגיל 22 ל־גוודיה האדומה, שהתבלט לראשונה בעולם־הסרטים הסובייטי בסרטו השביתה (1924). שם יצר סגנון שלם חדש: במקום גיבור יחיד בא ההמון. המתח נוצר על־ידי חיתוך תמונות וצירופן המהמהם. למשל: מיד אחרי תמונת מרגל־משטרה באה תמונתו של כלב בולדוג; תמונות דיכוי השביתה בכוח הנשק, מלחת בתמונות על שחיטת שחרים.

ביום השנה ה־20 למהפכת 1905, הוטל על אייזנשטיין להנציח את מרד־המלחים בסיירת־המשוריינת הנסיך פוטיומקין מטאוריה בגמל אודיסה. אחרי שהוגש להם בשר רקוב, מרדו המלחים. הקצינים ציוו על כיתת־אש לירות בראשי המרידה. תחת זאת הרגה כיתת־האש את הקצינים. מלחי אוניות אח־

מיצ'יקו מאדה ב„הגופה והפנינים"
הידיים עיפו משאת

רות סירבו להטביע את הסיירת המורדת. היא הצליחה להימלט לנמל רומני.

האמלט רוסי. אחרי מיבצע זה, הפך אייזנשטיין מלך הקולנוע הסובייטי. ערב הפלישה הנאצית, הסריט בפקודת סטאלין את איוואן האיום** בן המאה ה־16, שהטביע בדם את עוצמת האצילים הרוסים ונחשב על כן לנביא המהפכה. הסרט הצליח וזכה לתהילה בעולם (ובארץ־ישראל). הצרות החלו כאשר ניגש אייזנשטיין להסריט את החלק השניה. כי הפעם סטה מן הראייה ההיסטורית של סטאלין.

קבע הועד המרכזי הקומוניסטי בברית־המועצות רשמית: „הצאר המתקדם הראשון לא הוצג כפטריוט חזק־אופי, אלא כהאמלט חדש וחסר־החלטה."

אייזנשטיין הודה בסטיות שיוחסו לו, מת כעבור שנתיים, אחרי התקפת־לב. הסרט נגנז. עתה הוצא בפעם הראשונה מן הגניזה, בצורתו המקורית.

אולם כשהגיע העתק הסרט לישראל, לא נמצא אף בעל קולנוע אחד שיעז להציגו, מחשש סן לא ימשוך די קהל. אולם איוואן האיום לא נשאר ללא מגינים: מבקרי־הקולנוע הישראליים החליטו לצאת למערכה, הציגו השבוע את הסרט בהצגה מיוחדת לאורחים, מתכוננים להזעיק את הציבור למענו.

סרטים

משקספיר ועד גן הילדים

הויקינגים (חן, תל־אביב; ארצות־הברית) היו שבטים של פיראטים סקנדינבים, בוני־אניות וימאים מוכשרים, שהפילו, בין המאות השמינית וה־11 לספירה, את חיתתם על שוכני חופי צפון־אפריקה, הקימו ממל־כות על פני ארצות רבות, שלטו במאה ה־11 במשך 25 שנים רצופות באנגליה.

על אחת מפשיטות אלה, בימים הטובים כשהיו מנהלים מלחמות בעזרת חיצים ואי־לי־עץ מקרקרי חומות, למען אהובות הכלי־אות במנזרים, מספר סרט זה. העשוי במיטב המסורת של סרטי ההרפתקאות ההסטוריים. השליט הויקינגי רגנר (ארנסט בורגנין) הר־רג בפשיטה את מלך אנגליה, אונס את אשתו. כעבור שנים מתברר כי בנו הבלתי־חוקי, אריק (טוני קורטיס) התגלגל כעבד לשבטו, שם הוא מתנגש תכופות עם אחיו החוקי איינר (קירק דוגלס), מצליח להטוף ממנו את כלת מלך אנגליה (ג'אנט לי) שנשבתה, ולברוח עמה.

בסופו של סיפור אגדה תמים אך מהנה זה, המסופר בטקסט המתחיל ביומרנות של שפה שקספירית ונגמר בלשון אגדות ילדים, הורג אריק את איינר, הופך למלך אנגליה.

צילומי נוף מרהיבים וקרבות המון עקובי־דם, המצולמים בכשרון רב, מחפים על יל־דותיות העלילה, עושים את הויקינגים לסרט־ראוה יפה.

החשפנית ממונטה כריסטו

הנערה, הגופה והפנינים (גן־רינה, תל־אביב; יאפן) מעמיד את השחקנית־חש־פנית יאפנית, מיצ'יקו מאדה, בפני אחת המ־שימות הקשות ביותר, שעמדה בפני שח־קנית קולנוע, אי־פעם. לאורך כמחצית הסרט, היא צריכה לסוכך בכפות ידיה על חזה, להתגונן בפני חצי־תריסר גברים חמי־מזג, העומדים בתור כדי לאנסה, נלחמים זה בזה והורגים איש את רעהו בעד התענוג.

חוט השני העובר לאורך כל הסרט, שעלי־לתו מכונה בפי השחקנים כסיפור מודרני של הרוזן ממונטה כריסטו, הוא הרעיון ש־„סוף הצדק לנצח." ובמקרה זה אין הכתוגה דומקא לאנסים.

מיצ'יקו נופלת קרבן לכנופית רמאים, ה־משליכה את אהובה לכלא בעוון רצח שלא ביצע. היא מפילה את עצמה מאניה בלב־ים, בשעת נסיון האונס הראשון, מוצאת את עצמה על חוף אי, שתושביו הם חמי־שה דייגים, הנחלקים לשתי מפלגות: אלה הרוצים לאנוס אותה ואלה שאינם רוצים.

לבסוף מנצחים המאופקים יותר ומיצ'יקו מוצאת אוצר פנינים, חוזרת ליאפן כדי לנ־קום את נקמתה ברמאים. נוכח שפע כזה של דמיון פורה ומלודרמתיות מזויפת, המ־בוצעים כהלכה בידו המקצועית של הבמאי טושיו שימורה, נראים גם סוחטי־הדמעות שבמלודרמות האיטלקיות ככרוניקה יבשה.

תדריך

אלה הסרטים המוצגים בשבוע זה בערי הארץ, אשר העולם הזה ממליץ לראותם:

● **חרון חשקם** (צפון, תל־אביב) — צעדיה הראשונים של המהפכה הסובייטית, דרך עיניהם של קוזקי הדון, כפי שסופר ביצירה האפית של מיכאיל שולוחוב.

● **זה קרה לאור היום** (מגדלור, תל־אביב) — בעקבות רוצח ילדות — בסרט שוויצי עשוי ללא פגם.

● **הכרינה ואני** (ירון, תל־אביב) — מארייטו בן השבע בוחר כאם בלרינה יפהפיה, זוכה בה בעזרת האל הטוב — ויטוריו דה־סיקא.

● **כפייה** (אמפיתיאטרון, חיפה) — פרשת ליאופולד־לייב, שני הסטודנטים היהו־דים, שרצחו מתוך אידיאולוגיה, בשחזור מרתק לפי ספרו של בן כיתתם מאייר לוין.

* ולא „אוניית־הקרב פוטיומקין", כפי שהשם תורגם בטעות לעברית.

** תרגום בלתי־נכון של הכינוי הרוסי „איוואן גרוזני" (בערך: „איוואן הזועם"), שהודבק לצאר איוואן הרביעי.

דון בק

הנדרשת ביותר בישראל

תשבץ העולם הזה 1134

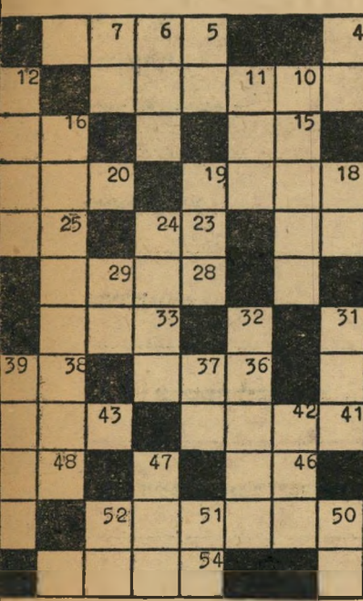

מאוזן: 1. עץ נוצרי; 5. ממ־לכה מרחבית; 9. פרבר חיפאי; 13. דבר אחר; 15. אבר; 16. ראשי תיבות של ראש חודש; 17. מקום מציאת נפט; 18. הצורה למילוי משרה ציבורית; 20. משקל פיוטי; 21. נהר במרכז אירופה; 22. מכס על סיגריות; 23. אחי דן; 25. נשק קל; 26. אם הע־גל; 28. בה נמ־צאת הפזורה; 30. יתרון; 33. כמו המרפק, אבל ברג־ליים; 34. הוא השובר את גב ה־גמל; 35. בת קול; 36. שליט כל הרוסים, אבל לפני שנות דור; 38. אות הנצחון; 40. רבי נחמן קרוכמל, מחכמי ההשכלה; 41. מגדולי משוררי התחייה; 43. חלק הגוף; 44. המשקה הלאומי של הבריטים; 46. הבעת כאב; 48. דורון; 49. שבועון נשים חדש; 53. מורא; 54. עורק.

מאונך: 2. קיצור למלה נשק בל־שון הפקודה הצבאית; 3. פרח; 4. „דויד, מלך ישראל, .. וקיים!"; 5. תערוכת ישראל; 6. תירוש; 7. אות עברית; 8. יורש את הבוכנה במטוס החדיש; 10. בית־ספר, בין יסודי לג־בוה; 11. מקום מגורים; 12. כלי טיגון; 14. ניב בצה"ל, היה; 16. יישוב בשרון; 18. מה שהמוהל עושה כל העת; 19. בעל מלאכה; 22. פאני־קה; 24. מביע את הדעה הרשמית; 27. ידיד; 29. חלקו התחתון של האו־לר; 31. פרי יצוא ישראלי; 32. החלק המבדיל כובע רגיל מכובע שרד; 34. לא בעל אופק רחב; 37. אלוהים; 39. בפוזנן מתקיים כזה מדי שנה; 42. פגם גופני; 45. אחי הבצל; 47. הסבר; 49. חורבה; 50. מספר הנופלים בחו־שם, לראשונה, לעזרת גוש עציון; 51. החלק העליון של אולר; 52. מלה חיבה, בעיקר בסרטים אמריקאיים.

אנגלית • צרפתית

לומדים בשיטה קלה בבית־הספר „קדימה", תל־אביב, בן־יהודה 74.

אנו פותחים: 1) **קורסים ואולפנים למכוגרים** מכל דרגות הידיעות. 2) **אולפניות קיץ לתלמידי בתי־ספר** לחודשי החופש לביסוס הידיעות ועזרה לבחינות. 3) **הכנה באנגלית לבחינות בגרות.**

פרטים והרשמה: מ־9 עד 12 לפני הצהריים; 3 עד 9 בערב.